SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 20. januarja 2005*

V zadevi C-101/04,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, naslovljen na Sodišče z odločbo Arbeidsrechtbank Gent (Belgija) z dne 17. februarja 2004, ki jo je Sodišče prejelo 26. februarja 2004, v postopku

Roger Noteboom

proti

Rijksdienst voor Pensioenen,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi N. Colneric (poročevalka), s funkcijo predsednice četrtega senata, J. N. Cunha Rodrigues in E. Levits, sodnika,

* Jezik postopka: nizozemščina.

generalna pravobranilka: C. Stix-Hackl,
sodni tajnik: R. Grass,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za Komisijo Evropskih skupnosti D. Martin, zastopnik,

na podlagi odločitve, sprejete po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago določb Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kot je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996 (UL 1997, L 28, str. 1), kot je bila spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 1606/98 z dne 29. junija 1998 (UL L 209, str. 1, v nadaljevanju: Uredba št. 1408/71).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med R. Noteboomom in Rijksdienst voor Pensioenen (v nadaljevanju: Rijksdienst), belgijskim organom za socialno varnost, zaradi dodatka za rekreacijo za upokojence.

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

3 Člen 1 Direktive 1408/71 določa:

„V tej uredbi:

[...]

t) ‚dajatve' in ‚pokojnine' pomenijo vse dajatve in pokojnine, vključno z vsemi njihovimi elementi, ki se izplačujejo iz javnih sredstev, z uskladitvami in dopolnilnimi dodatki v skladu z določbami Naslova III, pa tudi pavšalne dajatve, ki se lahko izplačajo namesto pokojnin, in izplačila, ki predstavljajo povračila prispevkov;

[...]"

4 Člen 4(1) te uredbe določa:

„Ta uredba se uporablja za vso zakonodajo v zvezi z naslednjimi področji socialne varnosti:

[...]

c) dajatve za starost;

[...]“

5 Člen 45 Uredbe št. 1408/71 v Poglavju 3, z naslovom „Starost in smrt (pokojnine)“, v Naslovu III te uredbe določa načelo seštevanja zavarovalnih obdobij, dopolnjenih po zakonodaji katere koli države članice, za pridobitev, ohranitev ali ponovno pridobitev pravice do dajatev.

6 Odstavka 1 in 6 tega člena določata:

„1. Kadar zakonodaja države članice v sistemu, ki ni posebni sistem v smislu odstavkov 2 ali 3, pogojuje pridobitev, ohranitev ali ponovno pridobitev pravice do

dajatev z dopolnitvijo zavarovalnih dob ali dob prebivanja, pristojni nosilec te države članice po potrebi upošteva tudi zavarovalne dobe ali dobe prebivanja, dopolnjene po zakonodaji druge države članice v splošnem ali v posebnem sistemu ali v sistemu za zaposlene ali za samozaposlene osebe. V ta namen upošteva te dobe, kot če bi bile dopolnjene po zakonodaji, ki jo uporablja.

[...]

6. Dobo popolne brezposelnosti delavca, za katerega se uporablja člen 71(1)(a)(ii) ali (b)(ii), prvi stavek, pristojni nosilec države članice, na ozemlju katere delavec stalno prebiva, upošteva v skladu z zakonodajo, ki jo uporablja, kot če bi se ta zakonodaja uporabljala zanj v času njegove zadnje zaposlitve.

[...]

Če je mogoče obdobje popolne brezposelnosti v državi stalnega prebivališča osebe upoštevati le, če so bile v tej državi dopolnjene dobe plačevanja prispevkov, ta pogoj velja za izpolnjen, če so bile dobe plačevanja prispevkov dopolnjene v drugi državi članici."

7 Člen 71(1) v Oddelku 3, z naslovom „Brezposelne osebe, ki so med zadnjo zaposlitvijo stalno prebivale v državi članici, ki ni pristojna država", v Poglavju 6, Naslov III, Uredbe št. 1408/71 se glasi:

„Brezposelna oseba, ki je bila prej zaposlena in je med zadnjo zaposlitvijo stalno prebivala na ozemlju države članice, ki ni pristojna država, prejema dajatve v skladu z naslednjimi določbami:

a) [...]

ii) Obmejni delavec, ki je popolnoma brezposeln, prejema dajatve v skladu z določbami zakonodaje države članice, na ozemlju katere stalno prebiva, kot če bi med njegovo zadnjo zaposlitvijo zanj veljala ta zakonodaja; te dajatve mu zagotavlja nosilec v kraju stalnega prebivališča na svoje lastne stroške;

[...]"

Nacionalna zakonodaja

8 V skladu s členom 22 kraljevega odloka št. 50 z dne 24. oktobra 1967 o starostnih in družinskih pokojninah za zaposlene osebe (Moniteur belge z dne 27. oktobra 1967,

str. 11258), kot je bil spremenjen z zakonom z dne 30. marca 1994 (Moniteur belge z dne 31. marca 1994, str. 8866, v nadaljevanju: kraljevi odlok z dne 24. oktobra 1967):

„V skladu s to ureditvijo se prejemnikom pokojnine lahko letno dodelita dodatek za rekreacijo in dopolnilni dodatek k dodatku za rekreacijo.

[...]

Dodatki iz tega člena se ne upoštevajo pri uporabi pravil o prekrivanju socialnih prejemkov niti pri izračunu virov pred dodelitvijo določenih ugodnosti."

9 Člen 56(1) kraljevega odloka z dne 21. decembra 1967 o splošni ureditvi starostnih in družinskih pokojnin za zaposlene osebe (Moniteur belge z dne 16. januarja 1968, str. 441), kot je bil spremenjen s kraljevim odlokom z dne 27. januarja 1998 (Moniteur belge z dne 20. februarja 1998, str. 4793), in kraljevim odlokom z dne 4. marca 2002 (Moniteur belge z dne 29. marca 2002, str. 13236, v nadaljevanju: kraljevi odlok z dne 21. decembra 1967), določa:

„Prejemnikom starostne in/ali družinske pokojnine se letno dodelita dodatek za rekreacijo in dopolnilni dodatek k dodatku za rekreacijo.

Vendar se dodatek za rekreacijo in dopolnilni dodatek k dodatku za rekreacijo ne dodelita v letu, v katerem se pokojnina dejansko in prvič začne prejemati. Naslednje leto se dodatek za rekreacijo in dopolnilni dodatek dodelita sorazmerno s številom mesecev prejemanja pokojnine v prvem letu. Za naslednja leta se dodatki dodelijo v celoti.

[...]

Z odstopanjem od pododstavka 2 [...] in brez poseganja v odstavek 2 tega člena se dodatek za rekreacijo in dopolnilni dodatek dodelita v celoti od leta, v katerem se pokojnina dejansko in prvič začne prejemati:

a) če gre za starostno pokojnino, če se je prejemnik predčasno upokojil ali je prejemal boleznine, invalidnine ali nadomestila za neprostovoljno brezposelnost zaradi dejavnosti, za katere se uporabljajo zakon z dne 27. junija 1969 o spremembah odloka z zakonsko močjo z dne 28. decembra 1944 o socialni varnosti delavcev, zakon z dne 7. februarja 1945 o socialni varnosti mornarjev trgovske mornarice ali zakon z dne 10. januarja 1945 o socialni varnosti rudarjev in oseb, ki se obravnavajo kot rudarji, v koledarskem letu pred letom, v katerem je začel prejemati pokojnino;

b) [...]

Nadomestila za neprostovoljno brezposelnost zaradi dejavnosti iz člena 5(7) kraljevega odloka z dne 23. decembra 1996 se za uporabo zgornjega odstavka štejejo kot nadomestila za neprostovoljno brezposelnost iz tega odstavka."

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

10 R. Noteboom je belgijski državljan, ki je delal na Nizozemskem in hkrati ohranil stalno prebivališče v Belgiji.

11 Malo pred upokojitvijo je izgubil zaposlitev. Pred letom, v katerem je zanj začela veljati pravica do izplačila starostne pokojnine, je neprekinjeno prejemal nadomestilo za brezposelnost. V skladu s členom 71(1)(a)(ii) Uredbe št. 1408/71 so bile te dajatve izračunane in izplačane v skladu z belgijsko zakonodajo na tem področju.

12 Od 1. januarja 1999 ima R. Noteboom pravico do starostne pokojnine v okviru belgijske ureditve za zaposlene osebe. Leta 1999 mu je Rijksdienst poleg te pokojnine izplačal dodatek za rekreacijo v višini 23.069 BEF, to je 571,87 eura.

13 Kasneje je Rijksdienst ocenil, da je R. Noteboomu po pomoti nakazal navedeni znesek, in je z odločbo z dne 18. avgusta 1999 zahteval njegovo vračilo.

14 R. Noteboom je 14. septembra 1999 pri predložitvenem sodišču vložil pritožbo zoper to odločbo.

15 Pred sodiščem je navedel, da ima pravico do dodatka za rekreacijo, saj je neprekinjeno prejemal nadomestilo za brezposelnost v letu, pred katerim je zanj začela veljati pravica do izplačila pokojnine.

16 Rijksdienst pa je nasprotno trdil, da R. Noteboom ne izpolnjuje pogojev iz člena 56 kraljevega odloka z dne 21. decembra 1967. Kajti njegova brezposelnost naj ne bi bila posledica „dejavnosti, zaradi katere bi za zadevno osebo veljal belgijski sistem socialne varnosti". Če bi nadomestila za brezposelnost dejansko izplačala Belgija, bi bila po mnenju Rijksdienst prava dolžnica država članica, v kateri je bila zadevna oseba zaposlena in je izgubila zaposlitev, v tem primeru kraljevina Nizozemska.

17 Rijksdienst je prav tako navedel, da dodatek za rekreacijo očitno „ni pokojnina, ampak *ad hoc* dajatev". Dodatek naj ne bi spadal na področje uporabe *ratione materiae* Uredbe št. 1408/71.

18 Predložitveno sodišče je opozorilo na sodno prakso Sodišča s tega področja, zlasti na sodbo z dne 5. julija 1983 v zadevi Valentini (171/82, Recueil, str. 2157) in v zvezi z naravo zadevnega prejemka navedlo naslednje:

— področje uporabe *ratione personae* člena 22 kraljevega odloka z dne 24. oktobra 1967 naj bi se ujemalo s področjem uporabe pravice do starostne in družinske pokojnine: dodatek za rekreacijo naj bi bil dodeljen vsem upokojencem in samo njim;

— viri za financiranje dodatka za rekreacijo za upokojence ter starostnih in družinskih pokojnin naj bi bili povsem enaki;

— tako kot starostna pokojnina naj bi se dodatek za rekreacijo k tej pokojnini dodelil osebam, ki jim zaradi starosti ni več treba biti na voljo za zaposlitev; s prejemki bi te osebe lahko pokrile svoje potrebe;

— vendar naj bi bil dodatek za rekreacijo pavšalni znesek, ki v nobenem primeru ni odvisen od prejete plače ali dopolnjenih zavarovalnih obdobij.

19 V teh okoliščinah je Arbeidsrechtbank Gent prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali dodatek za rekreacijo iz člena 22 kraljevega odloka št. 50 z dne 24 oktobra 1967 in člena 56 kraljevega odloka z dne 21. decembra 1967 sodi na področje uporabe *ratione materiae* Uredbe št. 1408/71 ter zlasti ali pomeni ‚dajatve za starost' v smislu člena 4(1)(c) te uredbe?

2. Ali je treba člen 45(1) in (6) Uredbe št. 1408/71 razlagati tako, da mora Rijksdienst voor pensioenen kot pristojni nosilec določiti pravico do dodatka za rekreacijo in pri tem upoštevati zavarovalna obdobja, dopolnjena v drugi državi članici?

3. Ali se, če je odgovor na drugo vprašanje nikalen, določba člena 71(1)(a)(ii) Uredbe št. 1408/71, ki določa, da mora obmejni delavec imeti možnost, da prejme dajatve v skladu z določbami zakonodaje države članice, na ozemlju katere stalno prebiva, ‚kot če bi med njegovo zadnjo zaposlitvijo zanj veljala ta zakonodaja', uporablja ne samo za nadomestila za brezposelnost ali pa se uporablja tudi za druge prejemke, kot je dodatek za rekreacijo iz člena 22 kraljevega odloka št. 50 z dne 24. oktobra 1967 in člena 56 kraljevega odloka z dne 21. decembra 1967?"

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

20 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem o področju uporabe *ratione materiae* Uredbe št. 1408/71 v bistvu sprašuje, ali je dajatev, kot je dodatek za rekreacijo iz člena 22 kraljevega odloka z dne 24. oktobra 1967 in člena 56 kraljevega odloka z dne 21. decembra 1967, dajatev za starost v smislu člena 4(1)(c) Uredbe št. 1408/71.

21 V skladu z ustaljeno sodno prakso dajatev šteje za dajatev socialne varnosti samo, če se dodeli prejemnikom neodvisno od kakršne koli individualne in diskrecijske presoje osebnih potreb ter na podlagi pravno opredeljenega položaja in če se nanaša na eno od tveganj, izrecno navedenih v členu 4(1) Uredbe št. 1408/71 (glej zlasti sodbe z dne 16. julija 1992 v zadevi Hughes, C-78/91, Recueil, str. I-4839, točka 15; z dne 15. marca 2001 v zadevi Offermanns, C-85/99, Recueil, str. I-2261, točka 28, in z dne 7. novembra 2002 v zadevi Maaheimo, C-333/00, Recueil, str. I-10087, točka 22).

22 Dajatev, kot je dodatek za rekreacijo v tem postopku, izpolnjuje ta pogoja.

23 Pri prvem pogoju je treba ugotoviti, da določbe o dodelitvi tega dodatka za rekreacijo, zlasti člen 56(1) kraljevega odloka z dne 21 decembra 1967, prejemnikom dajejo zakonsko opredeljeno pravico in da se ta pravica samodejno dodeli vsem osebam, ki izpolnjujejo določena objektivna merila, neodvisno od individualne in diskrecijske presoje njihovih osebnih potreb.

24 Pri drugem pogoju je treba opozoriti, da je Sodišče večkrat odločilo, da razločevanje med dajatvami, ki ne spadajo na področje uporabe Uredbe št. 1408/71, in dajatvami, ki spadajo na to področje, izhaja zlasti iz elementov, ki sestavljajo vsako dajatev, zlasti njenih ciljev in pogojev dodelitve, ne pa iz tega, ali je dajatev v nacionalni zakonodaji opredeljena kot dajatev socialne varnosti (glej zlasti zgoraj navedeno sodbo Hughes, točka 14, ter sodbo z dne 10. oktobra 1996 v zadevi Hoever in Zachow, C-245/94 in C-312/94, Recueil, str. I-4895, točka 17).

25 Zato v zvezi s pravno naravo prejemka, kot je ta v glavni stvari, opredelitev, da gre za dodatek za rekreacijo, ni odločilna za presojo, ali se ta dajatev lahko šteje kot dajatev za starost v smislu člena 4(1)(c) Uredbe št. 1408/71.

26 Nasprotno, treba je ugotoviti, da elementi, ki sestavljajo zadevni dodatek za rekreacijo, kažejo, da se lahko ta dodatek šteje kot dajatev za starost v smislu člena 4(1)(c) Uredbe št. 1408/71, izplačana kot dopolnilni dodatek v smislu člena 1(t) Uredbe št. 1408/71.

27 Prvič, iz določb o dodelitvi tega dodatka za rekreacijo izhaja, da se izplačuje izključno upravičencem do starostne in/ali družinske pokojnine. Poleg tega je predložitveno sodišče ugotovilo, da so viri za financiranje upokojenskih dodatkov za rekreacijo isti kot viri za financiranje starostnih in družinskih pokojnin.

28 Drugič, kot je opozorilo predložitveno sodišče, dodatek za rekreacijo, ki spremlja starostno pokojnino, omogoča prejemnikom, da pokrijejo svoje potrebe. Kot je ugotovila Komisija, je, natančneje, cilj tega dodatka zagotoviti upokojencem finančno dopolnilo za morebiten odhod na počitnice.

29 Dejstvo, ki ga navaja predložitveno sodišče, da je dodatek za rekreacijo pavšalni znesek, ki nikakor ni odvisen od višine prejete plače ali dopolnjenih zavarovalnih obdobij, ne nasprotuje njegovi zakonski opredelitvi kot dajatve za starost v smislu člena 4(1)(c) Uredbe št. 1408/71. Res je, da je Sodišče ugotovilo, da se take dajatve običajno financirajo in pridobijo na podlagi lastnih prispevkov upravičencev ter izračunajo glede na čas vključenosti v sistem zavarovanja (glej zgoraj navedeno sodbo Valentini, točka 14). Vendar v tem primeru okoliščine, opisane v točkah 27 in 28 te sodbe, kažejo, da gre za dajatev za starost v smislu člena 4(1)(c) Uredbe št. 1408/71.

30 Zato je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je dajatev, kot je dodatek za rekreacijo iz člena 22 kraljevega odloka z dne 24. oktobra 1967 in člena 56 kraljevega odloka z dne 21. decembra 1967 dajatev za starost v smislu člena 4(1)(c) Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71.

Drugo vprašanje

31 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 45(1) in (6) Uredbe št. 1408/71 razlagati tako, da pristojni nosilec države članice prebivanja za dodelitev dajatve, kot je obravnavana v postopku v glavni stvari, upošteva obdobje popolne brezposelnosti, v času katere je nekdanja zaposlena oseba bila upravičena do prejemkov po členu 71(1)(a)(ii) iste uredbe, čeprav brezposelnost ni bila posledica dejavnosti, zaradi katere je za omenjeno zaposleno osebo veljala zakonodaja, ki jo uporablja ta nosilec.

32 Ta problem obravnava člen 45(6) Uredbe št. 1408/71, zato ga je najprej treba razložiti.

33 Iz prvega pododstavka te določbe izhaja, da dobo popolne brezposelnosti delavca, za katero se uporablja člen 71(1)(a)(ii) ali (b)(ii) Uredbe št. 1408/71, pristojni nosilec države članice, na ozemlju katere delavec stalno prebiva, upošteva v skladu z zakonodajo, ki jo uporablja, kot če bi se ta zakonodaja uporabljala zanj v času njegove zadnje zaposlitve.

34 Zato mora biti pravica do dajatve, kot je ta v postopku v glavni stvari, določena tako, da se upoštevajo obdobja popolne brezposelnosti obmejnega delavca, v katerih so mu bila odobrena nadomestila za brezposelnost po členu 71 (1)(a)(ii) Uredbe št. 1408/71, kot če bi se zakonodaja države članice uporabljala zanj v času njegove zadnje zaposlitve

35 Iz tega sledi, da ni treba razlagati člena 45(1) Uredbe št. 1408/71.

36 Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 45(6) Uredbe št. 1408/71 razlagati tako, da pristojni nosilec države članice prebivanja za dodelitev dajatve, kot je ta obravnavan v postopku v glavni stvari, upošteva obdobje popolne brezposelnosti, v času katere je nekdanja zaposlena oseba bila upravičena do dajatev po členu 71(1)(a)(ii) iste uredbe, kot da bi za delavca veljala zakonodaja, ki jo uporablja ta nosilec v času njegove zadnje zaposlitve.

Tretje vprašanje

37 Ob upoštevanju odgovora na drugo vprašanje ni treba odgovoriti na tretje vprašanje.

Stroški

38 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

1. **Dajatev, kot je dodatek za rekreacijo iz člena 22 kraljevega odloka št. 50 z dne 24. oktobra 1967 o starostnih in družinskih pokojninah za zaposlene osebe, kot je bil spremenjen z zakonom z dne 30. marca 1994, ter iz člena 56 kraljevega odloka z dne 21. decembra 1967 o splošni ureditvi starostnih in družinskih pokojnin za zaposlene osebe, kot je bil spremenjen s kraljevim odlokom z dne 27. januarja 1998 in kraljevim odlokom z dne 4. marca 2002, je dajatev za starost v smislu člena 4(1)(c) Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene in samozaposlene osebe ter njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kot je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996, kot je bil spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 1606/98 z dne 29. junija 1998.**

2. **Člen 45(6) Uredbe št. 1408/71, kot je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo št. 118/97, kot je bila spremenjena z Uredbo št. 1606/98, je treba razlagati tako, da pristojni nosilec države članice prebivanja za dodelitev dajatve, kot je obravnavana v postopku v glavni stvari, upošteva obdobje popolne brezposelnosti, v času katere je bila nekdanja zaposlena oseba upravičena do dajatev po členu 71(1)(a)(ii) te iste Uredbe št. 1408/71, kot da bi za delavca veljala zakonodaja, ki jo uporablja ta nosilec v času njegove zadnje zaposlitve.**

Podpisi